

L I E T U V I Ų Ž I N Y N A S

Wuerzburgas, 1945.IX.13

Nr. 9.

DAUGIAU APDAIRUMO

Buvome priversti bėgti iš Lietuvos. Palikome savo namus, židinius, artimuosius, giminės ir ne retai viską, ką turėjome. Skubėjome greičiau pasprukti ir tikėjomės greit sugrįžti. Tada tatai atrodė tik trumpas, laikinas pasitraukimas. Daugeliui teko vėl bėgti ar keltis iš savo gyvenamosios vietos Vokietijoje. Tik labai mažai kas pasiliko ten, kur pradžioje įsikūrė. Kraustėmės, vargome, slėpėmės nuo bombų bei kitų pavojų ir vis vylėmės, kad praūš karo audra, ir tada tuoj vėl galėsime grįžti į savo laisvą tėvynę. Kai karo frontas persirito per mūsų galvas, tikėjomės, kad jis eis iki pat Kauno ir Vilniaus. Bet štai viskas pasibaigė. Žemės rutulyje išviešpatavo tylą. Nebešaudė pabūklai, nebekrūta bombos. O mes vis dar atskirti nuo savųjų, gyvename savos žemės ilgesiu. Gyvename gandas gandeliais, gaudome kiekvieną mums palankesnę žinutę ir klausiamo savęs bei kitų, kas bus toliau. Ne vienam ir ne kartą jau nevilties ir nusiminimo šešėlis perėjo per veidą, kai atrodė, kad galime būti prievarta išgabenti į Rytus.

Dabar geroka mūsų dalis jau stovyklose /lageriuose/. Ir su storumis pinigėmis pabėgusieji, nenujausdami, kad toji emigracija užsitęs žymiai ilgiau, negu jie skaičiavo, nebrangindami leido markes į visas puses. Šiandien pastebėta, kad tosios markės, vis dėlto, dar labai reikia. Kol ne tik nacionalsocialistų imonių ir stambiųjų kapitalistų, bet ir beveik visų taupytojų /o valstybė prievarta skolinti pinigus vertė visus /saskaitos užblokuotos, apyvartoje nėra per daug pinigų, juo labiau, kad naujų pinigų neišleidžiama. Šiandien jau ne vienas gailisi, kad netaupė ir lengvapėdiškai pinigus išleido; apie juos juk buvo manoma, kad jie tuoj neteks savo vertės.

Dabar tačiau tų markių labai reikia. Už jas galima daug ką nupirkti, kas pirkti įmanoma. Ir stovykloje jų reikia, reikia bent vaisiams ir smulkmenoms. UNRRA duoda maisto, gauname šiek tiek drabužių, bet pinigų niekas mums neduoda. Reikėjo apdairumo ir plano. Tai, žinoma, nelicčia visų. Buvo juk ir tokių, kurie be grašio ar tik su skatikais atsirado Vokietijoje. Tačiau daugelis pinigų išbarstė e laiku ir neapgalvotai.

Tad daug kas savo noru turėjo pasirinkti stovyklą ir ten turėjo patekti į skurdžias gyvenimo sąlygas vien dėl lėkštės UNRROS sriubos. O tas nesmagus "kolchozinis" gyvenimas, kur žmogus neturi nuosavo kampo ir negauni tikro poilsio, kur pasidarai paprastas ir nuasmenintas pilkos minios vienetas, neteikia susiramino.

Štai vienas stovykloje gyvenęs universiteto profesorius vaizdingai, iš širdies gelmių rašo:

"Juk visi atramos taškai yra išslydę iš po kojų: ir gintasis kraštas, ir laisvė, ir namai, ir mygos, ir profesinis darbas, ir aiškesnė rytojaus diena. Kabinėsi už lūnaciavimo, apipinto neaiškiomis viltimis. Kolektyviai gyvenamas žmogus pasidarai nekendiamu mizantropu: nusiboste kiti ir pats kitiems. Nėra jokios tarpasmeninės tverkes, kurią sukuria laikai ir barpai. Kiek tėvynė trunka nostalgiskomis

viziomis, tiek tautietis kartais atstundis savo nūobodumu ir nuogumu. Yra gražių pasiukojimo pavyzdžių ir tauraus idealizmo, yra ir tokio savanaudiškumo ir dvasinės ubagystės, kuri nenoromis nupurto. Ka mes parsivešime namo? Kur bepadėsime tą paprastą lietuvį, kuriam piktoji dvasia nuo aukšto pagundymo kalno parodė kad ir ne visą pasaulį, dabar stipriai apgriautą ir demoralizuotą, bet, vis dėlto, didesnę už jo valdžiaus raštine ir seniūniją? Karčias daugumas valgo vaisius nuo uždrausto me_džio - pažinimo pikto ir gero. Kone kiekvienoje stovykloje imituojamas visas demokratinės respublikos susitvarkymas su visais blogio atributais. Susidaro patricijų ir plebejų kastos, susikuria savotiška "valduomenė" ir "darbuomenė", nauji turčiai ir begrašiai. Kas dar bus, kai prispaus žiema ir pailgės grįžimo metas?"

Aiščiau negalėjo būti nurodytos stovyklų negerovės, kur didelė dalis žmonių veltui leidžia laiką ir dykaudoniauja. Ar ir čia nereikia daugiau apdairumo ir daugiau rūpestingumo, kad vėl nereikėtų ateityje gailėtis? Žinoma, darbo problema dabar yra sunkiausia. Jeigu kur ir būtų galima surasti šiek tiek darbo, tai būtų sunku šalia darbovietės apgyvendinti daugiau žmonių. Tačiau ar negalima pačioje stovykloje ko nors naudingo dirbti, mokytis? Žinoma, trūksta knygų ir vadovėlių, nėra sąlygų, nes viešpatauja amžinas triukšmas tiek dieną, tiek naktį, ir stovyklų vadovybė tą netvarką neleistina, tiesiog liurbiškai pakenčia. Reikia sutelkti daug psichinės energijos ir valios pastangų, kad būtų galima atsidėti kuriam nors darbui. Tačiau vis tik galima, pavyzdžiui, imtis kad ir su vargu energingai mokytis kurios svetimos kalbos, paaukoti laisvo laiko visuomeniniam ar kultūriniam darbui, eiti į kursus kuriai nors techniškai specialybei išigyti.

Ne vienas mūsų, kuris turi giminių ar gerų pažįstamų Jungtinėse Valstybėse, blogiausiu atveju galvoja, kad galės tenai patekti. Tačiau čia ir vėl jaučiama to paties lengvapėdiškumo, neapdairumo tikintis, kad, perplaukus vandenyną /o ir tai galėtų atsitikti kartais tik už kokių dviejų metų/, pradings visi vargai ir bėdos. Tačiau net intelektualai Amerikoje gali tik po kelių sunkaus fizinio darbo metų išsikovoti tinkamesnę gyvenimą. Todėl gera būtų jau čia bestovyklaujant rūpintis šio to naudingo ir konkretaus pramokti, ko galėtų reikėti ir tėvynėje ar kitur, kad ir Amerikoje.

Organizuokime įvairius kursus /šaltkalvių, siuvėjų, batsiuvių, monterų, statybininkų, mūrininkų ir t.t./ Juk mokymui specialistų turime. Kodėl negali ir inteligentas bei valdininkas šio to apčiuopiamo, praktiško pramokti, o ne vien galvoti vėl pasidaryti direktorium, referentu, vedėju, sekretorium ar kuo kitu?

Apskritai, reikia daugiau rimto ir apdairaus žvilgsnio į ateitį. Mažiau pasitikėjimo džiugininčiais, kartais iš piršto išlaužtais gaudais. Visu rimumu renkimes savo ateidais: O jeigu ji susiklos mums itin palankiai, tuo didesnis bus džiaugsmas, kad stovyklose neleidome veltui laiko, gi tuo, kas bus išmokta, galėsime pasinaudoti ir tėvynėje.

ŽINOTINA

ELTos bendradarbis gavo žinių apie tremtinių reikalus. Jos reikšmingos ir lietuviams tremtiniais bei pabėgėliams.

Vokietijoje esančių svetimsalių tremtinių repatriacija turėtų baigtis ligi spalio 1 dienos. Dėl to reikia šaltai su galimumu, jog sovietai stipriai paspaus, kad ir Baltijos kraštų gyventojai grįžtų į savo tėvynę. Sovietų Sąjunga vis tebekelia klausimą, kad būtų varu gražinami į tėvynę visi tie, kurie 1939 metų rugpiūčio mėnesį, kada Stalinas su Ribbentropu susitarė pasidalinti Rytų Europą, gyveno dabar sovietų užimtose srityse. Jais, sąjungininkai šiai sovietų tezei griežtai pasipriešino. Sovietai bando "nusilepti", reikalaudami grąžinti tik tuos, kurie gyveno Baltijos kraštuose po 1940 metų rugpiūčio 3 dienos, kada Maskva Baltijos valstybes "įjungė" į Sovietų Sąjungą.

Tačiau sąjungininkai nepritaria ir šiai Maskvos versijai, nes Baltijos valstybių prijungimo prie Sovietų Sąjungos vakarinės demokratinės nėra pripažinusios.

Nelaimėję šiuo būdu, sovietai bando tuo reikalu susitarti su atskiomis valstybėmis /Prancūzija/ ir paveikti vakarinių sąjungininkų vietinius administracinius organus, kad tie ko daugiausia tremtinių priverstų grįžti. Tad nors iš principo klausimas dabar atrodo aiškus - vakariniai sąjungininkai prievarta mūsų negrąžins, - bet blogiausiu atveju /kad ir dėl vietinių pareigūnų nesiorientavimo/ gali būti taip: 1/ sąjungininkai gali raginti tremtinius grįžti; 2/ kai kurios įstaigos gali pareikalauti žinių, ar pabėgėlis 1940 metų rugpiūčio mėnesį buvo tėvynėje; 3/ tremtiniai net individualiai gali gauti paraginimų 1 ir 2 punktų prasme; 4/ sovietai, gavę sąrašus iš įvairių vietos įstaigų /UNRROs, komendantūrų, vietos vokiečių įstaigų/, ragins ir net įsakinės tremtiniams grįžti.

Dėl to tad reikia būti pasirengusiems visus tokius puolimus atremti. Kiekviename tremtinių sambūryje turi būti žmonių, mokančių reikalingas svetimas kalbas ir sugebančių reikalui esant išaiškinti, ką tokios sovietų užmačios reiškia. Dera turėti po ranka garsiąją Serovo instrukciją lietuviams išgąbinti į Sovietų Sąjungos gilumą; kiekvienas tremtinys turi būti pasirengęs paaiškinti, kad grįžimas į sovietų užimtą tėvynę reikėtų jam tikrą mirtį dėl politinių, religinių ir tautinių motyvų. Apie visus pasitaikančius nesusipratimus reikia ko greičiausiai painformuoti lietuvių tremtinių reikalais besirūpinančias įstaigas. Reikia būti budriems, apdairiems ir atsargiems.

/ ELTA /

RŪŠKANOS ŽINIOS IŠ BALTIJOS PADANGĖS

Iš Stockholmo gautas laiškas, parašytas rugpiūčio 14 dieną, kuriame aprašomas likimas šešių lietuvių vyrų, sugundžiusių šios vasaros pradžioje grįžti į tarybinę Lietuvą. Sovietai juos aprenge puikiais drabužiais, įdavė pinigų, pasodino į laivą ir išsiuntė į Leningradą. Po to porą mėnesių apie juos nieko nebuvo girdėti, ir tik rugpiūčio pradžioje vienas iš jų atsiliepė iš vienos švedų koncentracijos stovyklos. Štai ką jis rašo lietuvių komitetui Stockholme:

Iš Leningrado juos nusiuntė ne į Lietuvą, kaip buvo žadėta, bet į koncentracijos stovyklą už Maskvos, kur buvo ir daugiau lietuvių. Pagal pajėgumą stovyklininkai paskirstyti trimis grupėmis. Silpnesniųjų visiškai nežiūrima, ir jie pamažėl mirštą bado. Minimasis jaunuolis, buvęs jūreivis, pradėjęs tinti iš bado /kad ir buvo nuskirtas į pirmąją grupę/, nebeiškentęs pabėgo, pėsčias sukorė 500 kilometrų ir, pasiekęs jūrą, laiveliu nusiūrė į Švediją.

Kitas vyrukas, buvęs komunistas, kartu su trimis kitais grįžęs į Lietuvą, buvo nugabentas į baurią stovyklą Kalinine. Du jo draugai ten žuvo, trečias gulį sutinęs iš bado, gi jisai, ketvirtasis, pabėgo ir grįžo į Švediją. Kalinino apylankėse esą 130 stovyklų, kuriose sugrūsti Baltijos tautų gyventojai. Tarp jų jis matęs tūkstančius lietuvių.

Kitame, rugpiūčio 16 dienos laiške iš Stockholmo rašoma, jog, pasak švedų laikraščių, Taline ir Rygoje nebegirdėti kalbant nei estiškai, nei latviškai, bet tik rusiškai. Atvykusieji iš Estijos pasakoja, jog Estija esanti beveik tuščia. Kalėjimai perpildyti, o gyventojų likučiai gabenami į Rusiją. Jaunų ir vidutinio amžiaus žmonių visiškai nebėsa. Į Estiją esą atvežta vasaroti 1,5 milijono rusų vaikų, kurie, reikia manyti, iš ten jau ir nebeišvažiuos.

Laiške pastebima, jog tos žinios duodančios vaizdą ir apie Lietuvą. Lietuvoje tesą 1,2 milijono gyventojų; reikia manyti, kad, kaip ir Estijoje, didesnė jų pusė yra rusai. / ELTA /

LIETUVIŲ STUDENTŲ ATSTOVYBĖS UŽSIMOJIMAI

Rugsėjo 8 dieną Wuerzburge susirinkę Vokietijoje gyvenančių lietuvių studentų atstovai išklaušė pranešimus studentams aktualiais klausimais ir savo reikalams atstovauti išsirinko Lietuvių Studentų Atstovybę. Taip pat išrinkta revizijos komisija ir garbės teismas. Savo užsimojimus atstovybė išdėstė savo tokioje deklaracijoje:

"Lietuvių Studentų Atstovybė savo darbą pradeda ypatingai sunkiomis sąlygomis. Turėdama prieš akis greit prasidedančius akademiškus metus, atstovybė artimiausiu laiku numato ankietomis surinkti tikslias žinias apie lietuvius studentus ir norinčius studijuoti, tirti studijų galimumus Vokietijos ir kitų kraštų universitetuose, padėti studentams įstoti į universitetus ir toliau studijuojančius remti visais galimais būdais. Gyvai jausdama sunkią lietuvių studentų materialinę padėtį, atstovybė ko skubiausiai organizuos materialinę studentų šelpimą.

Atstovybės darbo tikslas bus įgyvendinti tai, ką ligi šiol lietuviškoji studentija Vokietijoje yra užsimojusi organizaciniu atžvilgiu padaryti. Kad ateityje studentų darbas būtų koordinuotas, bus parengtas studentų atstovybės statuto projektas.

Lietuvių Studentų Atstovybė tuoj sueis į kontaktą su jau veikiančiomis sritinėmis studentų atstovybėmis ir, organizuodama naujas, derins jų veiklą centralizacijos principu. Atstovybė stengsis susirišti ir su lietuvišiais studentais užsienyje bei jų organizacijomis.

Šalia tų darbų, Lietuvių Studentų Atstovybė nepamirš kultūrinių reikalų, kels lietuvišką mintį ir darys viską, kuo galėtų prisidėti prie bendrųjų lietuvių tikslų siekimo.

Studentų atstovybė, pradėdama šį naują barą, laukia ne tik savosios profesūros bei studentijos, bet ir visos lietuviškosios visuomenės pritarimo bei paramos."

Lietuvių Studentų Atstovybės centras tuo tarpu bus Wuerzburge, gi atstovybės skyrius rengiamasi įsteigti Muenchene /Bavarijai/, Tuebingene /Wuerttembergui/, Detmolde /anglų zonai/ ir Innsbrucke /Austrijai/. / ELTA /

TARPTAUTINIAI HORIZONTALAI

Londono konferencija. - Atidėliojimų metas jau praėjo. Londone prasidėjusi užsienių reikalų ministerių konferencija turės iš pagrindų spręsti didžiąsias europines problemas. Jungtinių Valstybių užsienių reikalų ministeris Byrnes mano, kad jas svarstant kils didelių nuomonių skirtumų.

Taikos su Italija parengimas eina pirmuoju dienotvarkės punktu. Londonas ir Vašingtonas mano, jog italų tauta, jau 1943 metų rudenį įsijungusi į karą prieš nacinę Vokietiją, yra atpirkusi žymią dalį savo fašistinių nuodėmių. Abi vyriausybės linkusios šio buvusio savo priešo atžvilgiu dosniai laikytis. Tačiau kiti bylos dalyviai atšiauresni. Tito Jugoslavija, jausdama už savo pečių Maskvą, su nemažėjančiu atkaklumu reikalauja sau Triesto ir Venecijos Džiulijos. Paskutinėmis dienomis prabilta ir apie Dodekaneso salų atidavimą Turkijai. Bus painiavos ir dėl Italijos kolonijų.

Toliau konferencijos dienotvarkėje yra taikos sutarčių parengimas su Rumunija, Bulgarija ir Vengrija. Tų kraštų vyriausybių pripažinimo byla dar toli gražu nebaigta. Rugsėjo 8 dieną "Izviestijos" pasmerkė Rumunijos karalių Mykolą už tai, kad jis be sovietų okupacinių organų žinios kreipėsi į Londoną ir Vašingtoną, prašydamas padėti jam sudaryti demokratinę vyriausybę. Sovietų laikraštis jį tiesiog apkaltino tai padarius su rumunų fašistų parama. "Izviestijos" apkaltino ir Jungtines Valstybes bei Angliją: esą, jos su-

- 5 -

kursčiusios karalių Mykolą tatai padaryti. Pagaliau, sovietų oficiozas užgyrė Grozos vyriausybę kaip demokratišką ir ištikimai vykdančią Rumunijos kapituliacijos sąlygas. Tasai "Izviestijų" straipsnis privertė britų diplomatinis sluoksnis griežtai atmesti jai adresuotus kaltinimus ir pareikšti nusistebėjimą sovietų netaktiškumu.

Tasymas dėl vyriausybių ir toliau tęsiasi. Rumunijoje vyksta "masinės demonstracijos", kuriose reiškiamas "besąlyginis pasitikėjimas" Grozos vyriausybe, reikalaujama iš šaknų išrauti reakciją, o jos vadus Manių ir Bratianų / žinomus demokratinius lyderius / suimti. "News Chronicle" diplomatinis korespondentas rugsėjo 12 dieną perdavė paskutinį britų vyriausybės nusistatymą - nepasirašyti taikos sutarčių su dabartinėmis Rumunijos, Vengrijos ir Bulgarijos vyriausybėmis, kurios sudarytos "policinės prievartos bei įbauginimo priemonėmis" ir teatstovaujančios nežymiai tų kraštų visuomenės srovei.

Rytų Europa? - "News Chronicle" publicistas Vernon Bartlett be kitų konferencijoje svarstysimų problemų suminėjo ir "Rytų Europos politinius bei tautinių mažumų klausimus". Žymią vietą pasitarimuose užims vokiečių perkraustymas iš Lenkijos ir Čekoslovakijos, o Byrnes, atvykęs į Londoną, užsiminė, jog turėsias būti rūpestingai aptartas ir Europos aprūpinimas maistu bei kuru, nes Jungtinės Valstybės nesančios suinteresuotos, kad Europoje įsigalėtų chaosas ir socialinis pakrikimas. Tad nelengva pasakyti, ar tarp tų visų aštrių problemų bus atrasta laiko išskirti ir mūsų regijono bei mūsų tėvynės klausimą.

Dėmesys Vokietijai. - Be abejo, nebuvo per daug draugiškas mostas, kad maršalas Zukovas paskyrė vyriausybę sovietų okupuotai Vokietijos zonai, pirma nepasitaręs su savo vakariniais sąjungininkais ir net jiems apie tai nepranešęs. O dar taip neseniai - Potsdame - buvo susitarta tokias zonines vyriausybes sudarinėti tik sąjungininkams tarp savęs pasikalbėjus.

Londonas ir Vašingtonas praėjusią savaitę ėmė rodyti ypatingą dėmesį Vokietijai kaip Vidurio Europoje dominuojančiai tautai. "Times" prinygtinai pažymėjo, jog reikia padaryti galą Vokietijos ūkiniam ir socialiniam chaosui, kuris gali susprogdinti visą Europą, ir reikalavo Vokietijai palikti pakankamą pramonę. Ta pačia prasme Londone žurnalistams pasisakė ir Byrnes.

"Pilnutinė laisvė ir nepriklausomybė". - Oklahomos senatorius Victor Wickershamas, Jungtinių Valstybių senato delegacijos i Turkiją pirmininkas, rugsėjo 11 dieną turkų dienraščiui "Ulus" pareiškė:

"Artimoje ateityje visos išlaisvintos Europos tautos atgaus savo pilnutinę laisvę ir nepriklausomybę... Atominė bomba bus pastovios ir teisingos taikos simbolis ir laidas". /EKTA/

K R O N I K A

Seligenstadt b. Wuerzburg /BMTA/ Dėl skubių statybos darbų šioje stovykloje rugsėjo 8-ji buvo atšvęsta sekmadienį, rugsėjo 9 dieną. Išvakarėse buvo atlaikytos geidulingos pamaldos už žuvusiuosius. Stovyklos mišrusis choras giedojo "Libera" ir "Jūs žuvot"...

Sekmadienį minėjimas buvo pradėtas iškilmingu vėliavos pakėlimu 9 valandą. Aikštėje susirikiavo pradžios mokyklos ir gimnazijos mokiniai, stovyklos choras ir visi kiti gyventojai. Komiteto pirmininkui tarus trumpą žodį ir sugiedojus "Lietuviais esame mes gimę", ant specialiai įrengto stiebo pradėjo kilti didžiulė trispalvė. Tautos himnu buvo baigtos vėliavos pakėlimo iškilmės.

Iškilmingų pamaldų metu buvo atliktas įspūdingas, jaudinąs atsi-

- 6 -

vežtosios Lietuvos žemės pašventinimas. Pamaldų metu choras pagiedojo visą eilę žymių bažnytinės muzikos kūrinių.

Tarp 14-16 valandos įvyko tinklinio ir krepšinio rungtynės stovyklos sportininkų su kariais amerikiečiais.

16-tą valandą stovyklos teatro salėn susirinko visi gyventojai iškilmingam aktui. Pirmininkui tarus atidarymo žodį, buvo pakvietas garbės prezidijumas. Toliau į susirinkusius gražų žodį pasakė svečias iš centro, Lietuvių Sąjungos pirmininkas Dr. J. Kriškėvičius. Taip pat buvo perskaityti atsiųstieji sveikinimai iš kitų stovyklų. Toliau buvo išdalinti komiteto padėkos lapai visų sričių stovyklos darbuotojams, su atsidėjimu prisidėjusiems prie kultūrinės ir bendruomeninės veiklos. Turininga paskaita ir tautos himnu buvo baigtas šis iškilmingas aktas, priėmus atitinkamą rezoliuciją karinei amerikiečių vadovybei.

19,30 valandą vėl visi stovyklos gyventojai susirinko vėliavos nuleidimui. Chorui sugiedojus "Marija, Marija" ir tautos himną, buvo nuleista tautinė stovyklos vėliava.

Pagaliau 20-tą valandą teatro salėje prasidėjo vakaras-koncertas, užtrukęs per pustrėčios valandos. Pradžioje buvo suvaidintas "Sapnas" - misterija, specialiai šiai progai parašytas Steikūnienės. Misterija visiems padarė gilaus įspūdžio. Toliau koncerte dalyvavo mišrusis choras, vyrų ir vaikų chorai. Taip pat buvo atlikta visa eilė tautinių šokių, solo dainų ir baletų kūrinių. Vakaras-koncertas praėjo gilaus susikaupimo, galingos lietuviškos dainos ir tautinio meno nuotaikoje.

Regensburgas /ELTA/ Regensburgo lietuvių kolonija mūsų tautos šventę, rugsėjo 8-tąją, buvo užsimojusi atšvęsti gana iškilmingai. Deja dėl rengėjų kaltės teko pasitenkinti jos kuklesniu minėjimu.

Rytą seserų Klarisių bažnyčioje įvyko iškilmingos pamaldos, celebriuojant J. E. vyskupui V. Padolskiui. Momentui pritaikyta pamokslą pasakė Regensburgo parapijos klebonas kan. Dr. P. Aleksa.

Po pietų bendrabučio būstuose įvyko iškilmingas minėjimas, į kurį atsilankė J. E. vyskupas V. Brizgys, J. E. vyskupas V. Padolskis, gen. St. Raštikis; salė buvo sausakimšai perpildyta vietos lietuvių. Minėjimą pradėjo trumpa kalba komiteto pirmininkas Č. Masaitis. Regensburgo gimnazijos mokytojas J. Masilionis skaitė paskaitą, paliesdamas mūsų istorijos laikotarpį nuo tautinės sąmonės kilimo ligi nepriklausomos valstybės atkūrimo, plačiau sustodamas ties nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu bei pabrėždamas didelę pažangą visose srityse.

Meninėje programos dalyje pirmą sykį pasirodė A. Piešinos vadovaujamas oktetas, B. Budriūno vyrų ir mišrusis choras, o Regensburgo gimnazijos mokinės su deklamacijomis. Oktetas išpildė liaudies dainų "Leiskit į tėvynę", "Mes žengiamo", "Plaukia Nemunas", pasirodęs su gera balsine medžiaga kaip rimtas kolektyvas. Vyrų choras pasirodęs su "Žygiu į Vilnių" /K. Banaičio/ ir "Nurink sesut" /V. Jakubėno/. Mišrusis choras išpūdingai išpildė specialiai šiai šventei paruoštas dainas "Karvelėli" ir "Kur bėga Šešupė" /Č. Sasnausko/

Minėjimas baigtas tautos himnu.

Apgailėtina, kad nebuvo galima minėjimo praveisti vietos miesto teatro salėje, kaip buvo numatyta, dalyvaujant mūsų sol. V. Jonuškaitei-Zaunienei ir smuikininkui J. Vasiliūnui.

Hanau /ELTA/ Vietos stovykloje gyvena per 3.000 lietuvių. Tai gausiausias lietuvių susibūrimas amerikiečių zonoje. Stovyklą išlaiko UNRRA. Be lietuvių, stovykloje gausu lenkų, latvių, estų, italų. Tvarkai palaikyti sudaryta policija iš stovyklos gyventojų. Lietuvių, latvių, estų ir italų stovyklų policijos vadu paskirtas lietuvis. Veikia gimnazija, pradžios mokykla, krautuvė, suorganizuotas tautinis ansamblis, choras ir kt. Stovyklos gyventojams leidžiamas informacinis radio naujienų biuletėnis, o kartą per savaitę išleidžiamas dail. K. Jezerskio gra-

- 7 -

žiai iliustruojamas sieninis laikraštėlis "Hanau lietuviai", kuri redaguoja žurn. Aleks. Merkelis.

Gyvas kultūrinis judėjimas. Neseniai suorganizuotas pajėgus vyrų choras, tautinių šokių trupė, rengiamos paskaitos; išgarsėję Hanau lietuviai sportininkai. Kultūrinio darbo priešakyje stovi žurn. A. Merkelis, dail. K. Jezerskis, J. Žemaitis ir kt. Lietuvių Sąjungai vadovauja prof. dail. V. K. Jonynas, vienas iš pirmųjų tos stovyklos organizatorių.

Hanau lietuviai gražiai paminėjo rugsėjo 8 dieną. Jau iš vakaro lietuvių gyvenamieji būstai buvo papuošti tautinėmis vėliavomis, sedimino stulpais, žalumynais. Vakare stovyklos gyventojams buvo surengtas koncertas. Rugsėjo 8 dieną rytą išpuoštoje stovyklos aikštėje buvo atlaikytos iškilmingos pamaldos. Visą dieną tęsėsi gausios sportinės varžybos, kuriose dalyvavo ir kitų tautybių sportininkai. Vakare įvyko iškilmingas koncertas, kuriame gausiai dalyvavo amerikiečių karininkai iš Hanau, svečiai iš Frankfurto, vietos UNRRA vadovybė, kitų stovykloje gyvenančių tautybių atstovai ir daug lietuvių. Koncerte gražiai pasirodė mišrusis choras, J. Žemaičio suorganizuotas gausus vyrų choras, tautinių šokių šokėjai, instrumentalistai, solistai. Gražų įspūdį paliko mažų mergaičių šokis. Anglų kalba buvo išleista graži koncerto programa, kurioje tilpo ir du straipsneliai apie Lietuvą - S. Sužiedėlio trumpa Lietuvos istorijos apybraiža ir žurn. A. Merkelio straipsnis apie dabartines mūsų viltis. Programa įteikta visiems svečiams.

Schwarzenbeckas /ELTA/ Čia rado prieglaudą ir pastogę arti 300 lietuvių. Jau suorganizuota ir veikia pradžios mokykla ir vaikų darželis. Maistu nesiskundžiama.

Biberachas am R. /ELTA/ Šiame miestelyje gyvena tik apie 40 lietuvių. Prancūzų karinė administracija lietuvius globoja ir aprūpina geru maistu. Neseniai ir šioje negausioje lietuvių kolonijoje buvo įsteigtas Lietuvių Sąjungos skyrius.

Celle /ELTA/ Cellėje ir gretimose Ovelgono ir Oldau stovyklose yra per 500 lietuvių. Visų trijų stovyklų pastangomis suorganizuotas tautinis ansamblis. Ovelgone veikia prekybos mokykla. Tai pirmoji lietuvių prekybos mokykla visoje Vokietijoje. Stovyklose dienos maisto davynys toks: duonos 400 gr, mėsos 50 gr, sviesto 50 gr ir smulkūs priedai. Stovyklos yra anglų zonoje.

Blombergas /ELTA/ Toje stovykloje yra arti 400 lietuvių. Veikia progimnazija, pradžios mokykla, anglų kalbos ir šoferių kursai. Rodo judrumą sportininkai. Dienos maisto davynys vienam asmeniui susideda iš 500 gr duonos, 25 gr mėsos, 35 gr sviesto, 600 gr bulvių, 100 gr žirnių ir 15-20 gr. cukraus. Stovykla anglų zonoje.

Neu Muensteris /ELTA/ Čia yra susispietę apie 400 lietuvių. Visi gyvena stovykloje. Yra pradžios mokykla, choras ir šoferių kursai. Dieninis maisto davynys toks: 400 gr duonos, 50 gr mėsos, 50 sviesto, 0,5 ltr pieno. Stovykla yra anglų zonoje.

Bambergas /ELTA/ Bambergo stovykloje gyvena apie 450 lietuvių. Stovykla įkurta buvusiuose Reicho Darbo Tarnybos barakuose, esančiuose Moos gatvės gale. Mieste ir gretimuose kaimuose gyvena privačiai dar apie 150 lietuvių. Stovykloje žmonės gyvena ankštai susikimšę. Naujiems gyventojams trūksta butų. Statomi nauji barakai. Barakų statyba vykdoma savo jėgomis, tačiau tas darbas lietuviams teikia daug sunkumų, ypač dėl darbinių drabužių stokos. Stovyklai vadovauja agr. P. Grigaliūnas.

Stovykloje veikia anglų kalbos kursai, įsteigtas Raudonojo Kryžiaus skyrius ir atidaryta ambulatorija. Pradėtas leisti sieninis laikraštėlis "Naujienos".

- 8 -

Wuerzburgas /ELTA/ Lietuvių Studentų Atstovybė gavo pirmą auką: gen.Povilas Plechavičius padovanojo 400 markių.

Bregenzas /ELTA/ Tarp Alpių, Bodeno ežero pakrantėje esančiame Bregenzo mieste yra susitelkę apie 150 lietuvių. Visi gyvena privačiai. Maitinimas geras.

Bregenzas yra viso Vorarlbergo lietuvių centras. Čia veikia Vorarlbergo lietuvių komitetas, kuriam vadovauja Dr. S. Daukša. Be to, į komitetą įeina Dr. Liaugminas, kun.Dr. Petraitis, Mykolas Jasėnas, A. Baliūnas. Vorarlbergo lietuviai studentai taip pat Bregenze turi savo centrą - studentų atstovybę. Studentų Vorarlberge yra apie 150, gi iš viso lietuvių yra apie 700.

Lustenau /ELTA/ Tame miestelyje, RAD barakuose, Prancūzų Raudonojo Kryžiaus žinioje veikia svetimšaliams stovykla. Būstai pakenčiami, maitinimas geras. Didesnė stovyklos gyventojų dalis yra lietuviai - apie 150, kiti yra estai, latviai ir kt. Lietuvių komitetui vadovauja inž. Pacevičius. Surengta visa eilė kultūrinių pramogų.

Batschunsas /ELTA/ Prie Feldkircho ir Rankweilio kalnuose privačiai yra įsikūrusi kelių dešimčių lietuvių kolonija, prie kurios yra taip pat prisidėję Muntlixo, Sulz - Roethiso lietuviai. Komiteto pirmininku yra J.Bistrickas, o nariais - Dr.Narbutas ir Nagys. Čia gyvena viso Vorarlbergo energingas lietuvių klebonas kun. Rickus.

Bludenzas /ELTA/ Ten yra kelių dešimčių lietuvių kolonija. Visi gyvena privačiai. Komitetui vadovauja prov. S. Nasvytis. Surengta eilė kultūrinių pramogų.

Oldau /ELTA/ Vietos pradžios mokyklos būstuose gyvena 70 lietuvių. Stovyklos vadovu yra kun. J. Kuzmickis. Beveik visi stovyklos gyventojai buvo UNRR-os sušelpți drabužiais ir batais.

Neseniai stovyklos vaikai turėjo savo šventę. Dvi mergaitės priėmė pirmąją komunią, o po pietų buvo pramogėlė. Suvaidintas vieno veiksmo scenos vaizdelis "Leiskit į tėvynę", padeklamuota, parodyta įdomių plastikos numerių. Vaikai mokomi stovyklos vadovo. Maistas, palyginti, geras. Kiekviena šeima maistą gaminasi atskirai.

Tuebingen /ELTA/ Šiomis dienomis buvo išrinkta nauja Lietuvių Sąjungos Tuebingeno skyriaus valdyba. Dabar į valdybą įeina gyd.Trečiokas, ir Kuncaitis. Sporto klubo "Vyties" vadovu ir toliau yra J.K. Čerke-liūnas.

Hassendorfas /ELTA/ Čia stovykloje suorganizuota skautų draugovė, kuri turi apie 40 skautų. Draugovė pavadinta "Vytauto Didžiojo" vardu. Yra ir jaunesniųjų skautų būrelis. Draugininko pareigas eina F. Prekeris.

Meno sekcijos rūpesčiu stovyklos gyventojams buvo suruoštas vysk. Valančiaus minėjimas.

